

MYIRI N'IGBO DIKA O SI METUTA MKPURUOKWU: NTULE NGHTA/ ECHICHE NKITI

AKIDI Felista Chidi
FEDERAL UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, OWERRI
EMAIL: felistachidi@gmail.com

Umi

Myiri so n'otu isiokwu e nwere na nghota m kpuruokwu n'asusu o bula. M kpuruokwu n'asusu o bula nwere ike iyi maqbụ dí iche. N'ihe gbasara nghota m kpuruokwu mmetuta o bughị so otu m kpuruokwu ka a na-atule. A na-atule bido n'okwu abuq maqbụ karịa. Myiri bụ okwu abuq maqbụ karịa nsupe na m kpoputa ha dí iche mana nghota ha bụ otu ihe kpomkwem maqbụ nwetụ obere ndiiche n'ihi onodụ maqbụ ka e siri ji ya mee ahirjokwu. Otutu mgbe ka a na-asi na e nweghi mmetuta echiche bụ otu ihe kpomkwem n'uzo niile e si tulee ya. Nchocha a chorō ichoputa ma e nwere myiri bụ otu ihe kpomkwem n'asusu Igbo, myiri ndi e ji mee nchocha bụ myiri ndi ochocha wetara n'omumaatụ Akidi (2019), tinyekwara myiri ufodụ ndi ozo gbadoro ukwu n'echiche n'abughị echiche mgbagwo, akpalaokwu maqbụ ilu, maqbụ mgbatị echiche kama n'echiche nkiti. Nchocha nkowa ka a gbasoro mee nsekesi. A choputara na e nwere myiri ndi nwere otu nghota kpomkwem etu o bula e si tulee ha n'asusu Igbo. A turu alo ka ndi ozo meekwa nchocha banyere myiri n'asusu Igbo ka e wee choputakwoo ihe ndi ozo gbasara myiri. Nke a ga-enye aka ka okwu Igbo izugbe bawanyekwo.

Synonyms in Relation to Words in Igbo: The Literal Criticism of Meaning

Synonym is one of the topics in lexical semantics in any language. Words in every language may relate or differ. In lexical relations, it is not only one word that is involved. It usually involves two or more words. Synonyms are two or more words that have different spellings, sounds and pronunciations with exact or slight difference in meaning because of context or the manner they are used in sentences. Many a time, it is said that there are no two words that have exact meaning in all manners when compared. The study wants to find out whether there are synonyms that have the same meaning in all manners in Igbo. The data used for analysis are some of the examples of synonyms culled from Akidi (2019) coupled with other synonyms that are not based on ambiguity, idioms, proverbs or extensional meanings, but denotations. Descriptive analysis is adopted. It is found that there are synonyms that are exact in all manners in Igbo. To expand the Igbo vocabulary, it is suggested that more studies should be carried out on synonyms in different ways.

Key words: Synonyms, Exact, Near, Lexical relation, Denotation, Semantics, Meaning.

1. Mkpoltite

Nghota maqbụ mpütara bụ isi sekpụ ntị na amumamụ. Amumamụ nghota bụ ihe rara ahụ nkowa n'ihi onye o bula nwere ike ikowa ihe dika o siri ghota n'echiche nke ya. Mgbe ufodụ onu na-ahapụ ihe okwu bu n'uche, ma nwee nghota diwaga iche n'ihe a na-ekwu maka ya. Nghota maqbụ mpütara a na-ekwu maka ya na nchocha a gbasara myiri bụ nghota izizi onye o bula amunyere n'asusu maqbụ onye maara asusu nke oma na-enwe maka ihe a na-ekwu maka ya. O bughị nghota mgbagwo, mgbatị maqbụ ntwa echiche banyere ihe a na-ekwu maka ya, ya bụ

nghota nkiti kpomkwem. Nghota na-aputa ihe nke oma site n'ahirjokwu na ihe e ji okwu akowa, na ihe okwu ahụ na-arụ na gburugburu ebe a na-asu asusu ahụ.

Palmer (1981) kowara na amumamụ nghota dika okwu pürü iche e ji aruturu amumụ nghota; ebe nghota bu akukụ asusu, omumụ nghota bu akukụ sayensi asusu. Amumamụ nghota na-amụ maka okwu, ahirjokwu, nkebi okwu na nkebi ahiri. (Ndimele, 1999, Ezikeojiakü, 1999 and Anyanwu 2008).

Amumamụ sayensi asusu na-enye anyị ihe ndị bara uru e ji aka were eme nsekesi omumụ sayensi asusu. Ihe ndị di ezigbo mkpa amumamụ nghota na-elebaanya gunyere: amumamụ odidi ihe omumụ nghota na-eweputa, mmetuta n'etiti okwu, ahirjokwu, nkebi okwu na ahirjokwu. N'asusu mmapadu, okwu nwere ike o gaghi enwecha nghota etu o kwesiri ma o nojor onwe ya, okwu na-enwe mmetuta nghota n'etiti ibe ya (Ndimele, 1999). Na nghota mmetuta ihe a na-ekwu maka ya bu okwu ndị nwere ihe jikoro ha na okwu ndị ozọ (Osuagwu, Dike, Nwaozuzu, Nwaogu and Okoro, 1997). Ha kwuru na otu n'ime ihe ndị di mkpa na mmetuta okwu bu myiri maobu ibu otu ihe kpomkwem na nghota. "Myiri anaghị anoror onwe ya. Okwu abuo maobu karịa ka a na-eji atule myiri iji mata ụdi nghota ha nwekoror onu, ebe ha yiri na ebe ha n'eyighi. A na-eji okwu abuo maobu karịa bu myiri emebe ahirjokwu di iche iche, o kacha mgbe mputara myiri ndị ahụ putara otu ihe kpomkwem. Mgbe a na-eme nke a nghota ahirjokwu anaghị agbanwe kama o na-abu otu ihe kpomkwem. Myiri na-eme ka okwu na-atọ uto ma hapu iju anya (Akidi, 2019).

Nchocha a gbadoro ụkwụ n'echiche nkiti myiri ndị anyị ga-elebaanya nwere. O bughi echiche mgbagwo, akpalaokwu, ilu maobu mgbati echiche. A tuchara myiri ndị a iji mata ma e nwere myiri ndị nwere otu nghota/mputara maobu echiche n'asusu Igbo etu o bula e siri tulee ha.

Ochocha gaara ejị oba/okowa okwu Igbo horo myiri o ji eme nsekesi mana, o choputara na ọkowa okwu ndị o lebaraanya dika: Oli, Nwaozuzu na Mbah (2013), Mbah, Mbah, Ikechukwu, Okeke, Nweze, Ugwuona, Akaeze, Onu, Eze, Prezi, na Odii (2013), akponye (2014) and Igboanusi and Mbah (2017) enweghi myiri n'ime ha dika ọkowa okwu bekee si enwe.

Ochocha dika nwafo Igbo ji olundi na Igbo izugbe wee tulee myiri n'asusu Igbo iji gbaghaa ihe ụfodụ ndị sayensi asusu kwuru maka myiri. Ndị sayensi asusu ụfodụ kwuru na myiri ndị bu otu ihe kpomkwem adighị adị, o burugodu na e nwere ha, ha adighị otutu. Ochocha a wetara otutu omumaaatu myiri o ji mee nchocha na Akidi (2019).

Isiokwu ndị e ji mee nchocha a gunyere: mkpolite, echiche gbasara myiri, nnyocha myiri, nchoputa na mmechi.

2. Echiche Gbasara Myiri

Myiri bu umụ m kpuruokwu nsupe ha di iche ihe mana nghota ha bu otu ihe (Ihejirika, 2008). Myiri dika a ruturu aka n'umị bu m kpuruokwu abuo maobu karịa nsupe ha, m kpoputa ha na ọdidi ha di iche mana nghota/mputara ha bu otu ihe kpomkwem maobu nwetu obere ndiiche. E nwere myiri ndị nghota/mputara ha bu otu ihe maobu nwetu obere mgbachapu n'echiche ha. Saeed (2003) dika Alanazi (2017) ruturu aka kwuru na amumamụ nghota m kpuruokwu, myiri bu otu n'ime echiche nwere mmetuta n'etiti m kpuruokwugasi, ebe m kpuruokwu ndị a nwere ihe jikoro echiche ha. Alanazi kwenyere na m kpuruokwu ndị a na-enwe ihe ndị gbakwunyere ha ha ji di iche n'echiche maobu ihe ndị ozọ a gbakwunyere n'echiche nkiti ha nke mere m kpuruokwu ndị a ji di iche n'ime ha. Quine (1951) and Cruise (1986) kwuru na e nweghi m kpuruokwu abuo maobu karịa nghota ha bu otu ihe kpomkwem. Ha gbakwunyere na o rara ahụ nnweta.

Ndimele (1997) kowara na myiri na-arutu aka na nghota bu otu ihe. Osuagwu, Dike, Nwaozuzu, Nwaogu and Okoro (1997) kowara na otu ihe di mkpa gbasara mmetuta m kpuruokwu nwere bu myiri maobu nghota ibu otu ihe. N'otu aka ahụ Okolo and Ezikeojiakü (1999) kwuru na myiri bu mmetuta na-atọ uto ebe nghota m kpuruokwu kwesiri ibu otu ihe mana m kpoputa ha di iche. Akidi (2014) kowakwara myiri dika m kpuruokwu nwere nsupe,

uda/mkpoputa diwaga iche mana bürü otu ihe na nghota. Okaasusu (1985) kporo mkpuruokwu ndị a myiri, ebe Akponeye (2014) kporo ya oyiri. Mkpuruokwu ndị a ha jiri kowaa okwu a yiri onwe ha.

O'Grady and Archibald (2011) kowara myiri dika mkpuruokwu maobụ okwu nwere otu nghota n'onodu ufodụ maobụ mgbe niile. Anyanwu (2008) rütukwara aka na myiri bụ mmetuta echiche n'etiti ihe ndị nwere otu nghota, ihe a na-ekwusi ike bụ ichoputa ihe nghota ha bụ karịa ebe ha yiri ha. Schotter (2013) kwuru na ihe a na-agbado anya n'amumamụ nghota bụ myiri na nghota okwu dị iche iche. A choputara na myiri dị uzo abuo, nke gunyere: myiri bụ otu ihe, otu obula e siri tulee ha, na myiri ndị nweturu ndijiche.

2.1 Myiri Ndị Nghota/Echiche ha nwere Obere Ndijiche

Uđi myiri ndị a na-eyi mana ha abughị otu. Ha nwere ike yie n'otu uzo maobụ karịa ma nwee ndijiche n'uzo nke ozọ. Lyons (1995) kwuru na myiri ndị yiri onwe ha na nghota bụ mkpuruokwu ndị yiri mana ha abughị otu ihe na nghota, ha na-adikwa iche na nghota so ha. Okwu ndị a na-enwe otu uđi nzirita ozi n'ufodụ ntule ha mana o bughị n'ihe niile. Anyanwu (2008) kowara na myiri ndị nwere obere ndijiche juru eju. Alanazi (2017) siri na a bia na myiri ndị yitere onwe ha na nghota ha na-enwekota otutu ihe ọnụ na nghota mana o bughị na ha niile. N'echiche Liu (2013) myiri maobụ myiri ndị yituru onwe ha bụ ihe juputara na sayensi asusụ nke a na-ahụ n'asusụ niile. Ndimele (1997) mere ka a mara na myiri nweturu ndijiche bụ mkpuruokwu ndị na-arutu otu ihe aka mana nwetu obere ndijiche na nghota jikorø ha.

2.2 Myiri ndị bụ otu ihe Kpomkwem

E nwere myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem na nghota ha etu obula e siri tulee ha. Ha na-enwe otu nghota etu obula e siri kwuo ha ma n'ahirjokwu ma na mputara ha. E nweghi ihe o bula a na-elepụ maobụ tinye etinye na nghota myiri ndị a.

Quine (1951) kwusiri ike na e nwere ike iwere mkpuruokwu abuo myiri ndị bụ otu ihe ma o bürü na ihe niile gbasara nghota ha bụ otu. Alanazi (2017) kowara na o kwere omume mkpuruokwu dị iche iche inwekota otutu ihe ndị gbasara nghota ha ọnụ mana o bughị ha niile. Ndimele (1997) wee si na myiri ndị bụ otu ihe bụ mkpuruokwu ndị ahụ bụ otu ihe kpomkwem n'ihe niile nweekwa otu nghota n'uzo niile n'enweghi mgbanwe na nghota ha mgbe niile. Ndimele, kwuru na o rara ahụ inweta myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem. Anyanwu (2008) kwuru na myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem bụ myiri ndị ahụ bụ otu ihe n'onwe ha ma o bürü na mmetueta ha niile bụ.

Nchocha na-akowa na myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem bụ myiri ndị bụ otu ihe n'onwe ha etu obula e siri tulee ha.

3 Nnyocha/Ntule Myiri n'Igbo

N'ebi a, a ga-enyocha /tulee ma nwee mkpebi site na myiri ndị a tulerere ma e nwere myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem etu o bula e siri tulee maobụ nyochaa ha, choputakwa ma uđi myiri ndị o rara ahụ nnweta ma ha juru eju n'Igbo. A ga-ebu uzo tulee myiri ndị yituru onwe ha.

3.1 Myiri ndị Yituru Onwe ha

Myiri ndị e depütara site na nke mbu ruo na nke asaa (1-7) ka e ji tulee uđi myiri a.

- 1a) ntikiri
b) ntakiri
ch) obere >

Mkpuruokwu ndị a niile nwere otu nghota mgbe niile.

E nweghi ike inweta mgbanwe mgbe e ji ha mee ahirjokwu, maobụ site n'ihe a na-ekwu maka ya. E nwere ike isi ihe dì ntakiri, ntikiri, obere. E nwere ike isi obere nwa, ntikiri nwa, ntakiri nwa. Mkpuruokwu ato a bụ otu ihe na onwe ha etu obula e siri tulee ha.

- 1a) àzú úlò > backyard
 b) oweri

Mkpuruokwu abụo ndị nwere myiri na nghota ha. mana mgbe ụfodụ a na-enwe ndịiche na nghota ha. A na b pütara azu ulo mana ebe azu ulo bụ n'ime ngwuru, Oweri pütara n'azu ngwuru. E nwere ike iji ha eme ahịriokwu maobụ kwuo okwu n'otu ụdi kpomkwem, mana nghota ha abuchaghi otu ihe. Ọmụmaatụ (i) gaa n'azu ulo chita nkụ (ii) gaa n'oweri chita nkụ.

- 2a) ghùó > Mkpuruokwu abụo a pütara otu ihe mana ọ bughị mgbe niile. E nwere ike itigharị ha n'ahịriokwu mana ha nwere ndịiche. Ghùó na sié pütara isi ihe n'okụ, ọ kasị ihe a na-esi izizi. E nwere ike isi ji, ghùó ji, sié ọka maobụ ghùó ọka. E nwere ike isi ofe mana a naghi eghu ofe eghu. Ya mere a gaghi asị mmadụ ghùó ofe. Ya bụ ghùó na sié bụ myiri nweturu mgbachapụ na mputara ha.

- 3a) bute >
 b) buta >
 ch) pata >
- Mkpuruokwu ato a pütara otu ihe. Ha nwere ike ino otu onodụ n'ahịriokwu. Ha nwere ike ipuata otu ihe mgbe niile ha na-atule ha nke ọma n'olundi dì iche iche anyị ga-ahụ na buta bụ otu ihe mana ha nwere ndịiche sitere n'olundi. Búté bụ olundi ebe bütá bụ Igbo izugbe. Ha na pátá pütakwara otu ihe mana n'ufodụ olundi pata pütara iji aka abụo, maobụ ndị mmadụ iji aka abụo wee buru ihe na-anyị arụ. N'olundi dì etu a a naghi asị na ụgbọ, ọkpore ibu maobụ igwe patara ihe, kama ihe a na-ekwu bụ na ụgbọ, ọkpore ibu maobụ igwe butara ihe. Mana olundi dika olu Owere ga-asị ji aka abụo pata ihe, ụgbọ, ọkpore ibu maobụ igwe patara ihe. N'Igbo izugbe na olu Owere buta na pata bụ otu ihe. Ndị Owere anaghi ekwu buta; mana itulee pata n'olundi Owere na buta n'Igbo izugbe ha bụ otu ihe.

- 4a) kwá >
 b) dú
- Ngwaa abụo ndị a pütara otu ihe. Dika ọ dì n'omụmaatụ 3. A tulee kwá na dí n'Igbo izugbe na olundi, anyị ga-ahụ na ụfodụ olundi na-ekwu 'kwa' maka akwa ọhụrụ a ga-akwa akwa; ebe dí bụ maka akwa ochie, a ga-aduchi ebe dokara adoka. Mana olu Owere 'dú' bụ maka ma akwa ọhụrụ ma akwa ochie. Kwachie pütara ịdụchi ebe dokara adoka maobụ ebe ọkwa akwa chefuru ikwachi mgbe ọ na-akwa akwa. Site na nnyocha a anyị ga-ahụ na ngwaa abụo a bụ myiri, yiri onwe ha ma na e nwee obere mgbachapụ mgbe ụfodụ.

- 5a) téé
 b) híó
- Ngwaa ndị a pütakwara otu ihe. E nwere ike tee mmanụ, hio mmanụ. N'ufodụ olundi ụfodụ ha pütara otu ihe kpomkwem, mana olundi ụfodụ tee na hio bụ otu ihe mana ha nwere obere ndịiche. Ndịiche ha bụ ebe téé bụ iji nwaayo téé ihe n'ahụ maobụ na ihe híó bụ itesi ihe ike ka o

wee banye n'ime nke oma. Ha abuọ na-anọ otu ọnọdụ n'ahirịokwu ya bụ e nwere ike ji ha abuọ mee ahirịokwu bụ otu ụdị mana nghota na-enwetu ndịiche mgbe ụfodụ.

- 6a) kú > N'ihe gbasara iku mmiri, ku putara iji obere iko maobụ efere
b) gbú
- 7a) sú > N'ufodụ olundi so akwa ka a na-asụ asụ maoburu sụ dika isa akwa
b) sá
- N'ufodụ olundi so akwa ka a na-asụ asụ maoburu sụ dika isa akwa ruru unyi. Ihe ndị a na-asa asa bụ ihe dika efere, mma, ngaji, ugboala dzg. Mana n'ufodụ olundi sụ na sa putara otu ihe kpomkwem ma a bia n'ihe gbasara akwa. Ndịiche a na-enweta na ngwaa abuọ ndị a sitere n'olundi mana mgbe ụfodụ ha na-eyi na nghota. Mmadụ nwere ike isi saa aka, saa efere, saa ngaji mana mmadụ enweghi ike isi suọ efere, suọ ngaji dzg. Ya bụ sụ na sa bụ myiri n'onwe ha mana ha nweturu ndịiche.

Dika anyị huru na nsekesi ndị a, o doro anya na mkpuruokwu ndị bjakotara ọnụ site 1-7 bụ myiri nweturu ndịiche n'ufodụ ebe mana ọ bughị ebe niile na mgbe niile.

3.2 Myiri ndị bụ otu ihe Kpomkwem

Ka anyị tulee myiri ndị a mara ma ha dabara n'ihe ndị e kwuru maka myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem.

- 8a) ògbó > Mkpuruokwu abuọ a putara otu ihe kpomkwem. Etu obula e si tulee ha maobụ ji ha mee ahirịokwu n'ọnọdụ obula ha bụ otu ihe kpomkwem. Ma ogbo ma ebiri putara ndị a mürü otu oge. Ha abuọ nwere ike ino otu ọnọdụ n'ahirịokwu, e nwekwara ike ina-ewegharị ha n'ahirịokwu ha ka nwekwaa otu nghota. Omumaatu: (i) Ngozi na Ijeoma bụ ògbó, ngozi na Ijeoma bụ ebiri. (ii) Ha abuọ bụ ebiri, ha abuọ bụ ogbo. (iii) Ngozi na Ijeoma nọ n'ofu otu ogbo, Ngozi na Ijeoma nọ n'otu otu ebiri.

Site na nsekesi ndị a anyị ga-ahụ na myiri ndị a bụ myiri bụ otu ihe kpomkwem.

- 9a) ùgbú à > Mkpuruokwu ato ndị a bụ otu ihe kpomkwem etu obula e siri tulee ha.
b) ñnwéé > Ùgbú à bụ Igbo izugbe ebe ñnwéé na kítà à bụ olundi mana ha nwere otu nghota kpomkwem. Etu obula e si nyochaa ha. E nwere ike iwegharị ha n'ahirịokwu ha ka nweekwa otu nghota na otu echiche. N'ọnọdụ obula a na-ekwu maka ha, ha bụ otu ihe
ch) kítà à
- 10a) íkwè > Mkpuruokwu ndị a bükwa otu ihe, otu mpütara/nghota etu ọ bụla e siri tulee ha maobụ ji ha mee okwu n'ọnọdụ obula. Aha njiarụ ndị a, e nwere ike iji ha mee ahirịokwu n'uzo dị iche ha nwekwaa nghota bụ otu ihe n'enweghi mgbanwe ọ bụla.
- 11a) ógù > Ma ogu ma oti nwere otu nghota etu ọ bụla e siri tulee ha ma

- b) òtí n'ọnodu e jiri ha mee ahiriokwu.
- 12a) ñkùfē Etu obula e siri legara m kpuruokwu ato ndi a anya ga-ahu na ha bu otu ihe.
- b) àkùfē
ch) ñkùchá Ha si n'olundi di iche iche no n'asusu Igbo. E nwere ike isi nye m nkufe, akufe maobu ñkùchá ka m wee fee ikuku.
- 13a) ñchà
b) m kpà Ñchà na m kpà nwere otu nghota kpomkwem etu obula e siri tulee ha. Ha nwere ike ino ofu ọnodu n'ahiriokwu, e nwere ike iji otu gbanwee ibe ya n'ahiriokwu, ihe o soro mee ha, ha abuo putara otu ihe.
- 14a) érírí
b) ékwéré Érírí na ékwéré nwere otu nghota. Ha putakwara otu ihe. Érírí/ ékwéré ka e ji eke ihe.
- 15a) úgbó
b) úbì Ugbo maobu ubi bu ebe a na-ako ihe maobu ebe a koro/kuru ihe. Ha nwekwara ike iputa ebe ime ohia ebe a na-eweta ihe a na-eri eri.
- 16a) àwíjìgù
b) ólòló m kpuruokwu abuo ndi a putara otu ihe kpomkwem. Ha si n' olundi di iche iche no n'asusu Igbo. Awijigù maobu ololo bu kírikíri obubo a na-eweta n'ukpaka maobu ugba. Ndí Igbo kwenyere na awijigu maobu ololo na-agwo oria di iche ihe
- 17a) òmú
b) òkpükpa omu na okpukpa bu otu kpomkwem. I nwere ike isi okpukpa maobu omu. Ha na-anø otu ọnodu n'okwu maobu ahiriokwu. Omu/okpukpa bu ihe a na-akpo igu putara ohu na nkwu.
- 18a) úbárá
b) m mánú Mmanu nri e si na m kpuruunkwu nweta ka a na-akpo ubara. M kpuruokwu abuo a bu otu ihe kpomkwem. E nwere ike ikwu mmanu maobu ubara mgbe i na-ekwu maka mmanu nri.
- 19a) ñkàtà
b) èkèté Nkata na ekete putara otu ihe etu obula e siri tulee ya. Ya bu ha bu myiri bu otu ihe kpomkwem
- 20a) èfè
b) ùwé Èfè na ùwé bükwa otu ihe kpomkwem etu o bua e siri legara ha anya. Ufodù olundi na-akpo èfè ebe ndi nke ozø na-akpo ùwé.
- 21a) ùgórò
b) ágbilù Ùgórò na ágbilù putara otu ihe. Ha na-aputa otu ihe etu obula e siri kwuo ya. Omumaatu: weta agbilu ka e ji mee ojì, weta ugoro ka e ji mee ojì.
- 22a) m ìbà
b) olóò Mbà na olòò putara otu ihe. Mmadu nwere ike isi mba maobu olòò mgbe o na'achoghi ihe, mgbe a juru ya ajuju osisa ya bu mbà.
- 23a) ànyásì
b) ábálì
ch) újúshì M kpuruokwu ato ndi a putara otu ihe kpomkwem. Ha putara chi ojiji Mmadu nwere ike isi n'anyasi ka o biara, n'abali ka o biara maobu n'ujushi ka o biara. Ahiriokwu ato a putara otu ihe. Nghota ya bükwa otu ihe.
- 24a) ípā
b) ògúgú Ípā na ògúgú nwere otu nghota etu obula e si kwuo ya. E nweghi mgbanwe maobu ndiche obula di na ha. Ha putara osisa a na-

- enweta na igu ma e wepu aziza.
- 25a) éfè > Éfè na òhèrè nwere otu nghota. Mmadụ nwere ike isi na ya enweghi éfè maqbụ ohere. E nwekwara ike isi na óhérè maqbụ efe anoghị.
- 26a) úrí > úrí na égwú bụ otu ihe na nghota etu ọbụla na ebe ọbụla a na-ekwu maka igba égwú, igba úrí, igu égwú, igu úrí. Mkpuruokwu ndị a bụ myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem.
- 27a) náánị > mkpuruokwu abụo ndị bụ otu ihe n'onwe ha. E nwere ike itinye náánị maqbụ sòósò n'ahiriokwu ha kwesiri ino. Myiri ndị a bụ otu ihe kpomkwem
- 28a) ùbé mgbā > Ùbé mgbā na ùbé òkpòkó bụ otu ihe etu ọbụla e siri kwuo ya
b) ùbé òkpòkó > maqbụ legara ya anya n'onodu ọbụla
- 29a) ntíkírí > Mkpuruokwu ndị a niile nwere otu nghota mgbe niile. E nweghi
b) ntákírí > ike inweta mgbanwe mgbe e ji ha mee ahiriokwu, maqbụ site n'ihe ch)
obere > a na-ekwu maka ya. E nwere ike isi ihe di ntákírí, ntíkírí, obere. E
nwere ike isi obere nwa, ntikiri nwa, ntakiri nwa. Mkpuruokwu ato a bụ
otu ihe na onwe ha etu ọbụla e siri tulee ha.
- 30a) kwürü > kwürü na guzo pütara otu ihe n'Igbo. Mana ha si n'olumba di
b) gùzó > iche iche e nwere n'asusụ Igbo. Ha pütara ıkwu oto maqbụ iguzo
oto ebe hapu i na-agha ije
- 31a) ngálíngá > Ngálíngá na gírigírí nwere otu nghota. Ha pütara onye ebughi ibu
b) gírigírí > E nwere ike isi na mmadụ di ngálíngá maqbụ gírigírí.
- 32a) írígírí > E nwere ike isi na ihe gbara kírikírí maqbụ írígírí. Ha abụo pütara
b) kírikírí > otu ihe, ha nwekwara otu nghota.
- 33a) kwúsí > Kwúsí na chère bụ ngwaa nwere otu nghota na mputara
b) chère > kpomkwem. E nwere ike isi mmadụ kwúsí maqbụ chere mgbe a
na-achoghi ka o gaa n'ihu na-eme ihe o na-eme mgbe ahụ.
- 34a) ükpaka > Ükpaka na ugba bụ otu ihe, e nweghi ihe di iche. Ha si n'olundi e b)
ugba > nwere n'asusụ Igbo. E nwere ike ikwu ükpaka maqbụ ugba. Etu o
bula e siri tulee ha, ha bụ otu ihe.

Myiri niile anyị tülere na 3.2 bụ myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem. Site na nkowa, omumaatụ maqbụ ahiriokwu e jiri ha mee a hụru na myiri ndị e nyere nomba dika e siri dekọ ha onụ bucha myiri bụ otu ihe kpomkwem. Anyị hukwara na ha bukariri aha na ngwaa; mana aha ka n'onuogugu.

Myiri niile a site n'omumaatụ nke asato rue na nke iri ato na ato bucha myiri ndị bụ otu ihe kpomkwem. Ha anaghị enwe mgbanwe ọbụla na nghota etu o ọbụla e siri tulee ha.

4. Nchoputa/Mmechi

Nchocha a a gbaliala ime nsekesi banyere myiri ndi yiri na ndi bu otu ihe kpomkwem. E sekesiri myiri ndi a iji chroputa ma ihe ufodu ndi sayensi asus kwuru na myiri ndi bu otu ihe kpomkwem adighi adi maobu na e nweghi ha. A chroputara na o kara raa ahu inweta myiri ndi nwere obere ndijiche n'ime ha karia ndi bu otu ihe kpomkwem. Myiri ndi nke abughi otu ihe dika e siri hu na ntule ndi e mere raturu ahu igosi ndijiche ha.

Na myiri ndi bu otu ihe kpomkwem a chroputara na etu o bula e siri tulee ha mputara na nghota ha bu otu ihe. E nweghi mgbanwe obula. Myiri, o kacha ndi bu otu ihe na-adji mma iji ekwu okwu, hapu ina-akpo otu okwu ubgoro ubgoro, o na-eme ka okwu too uto. N'Igbo nghota na etu e si elegara okwu anya anaghị agbanwe ebe myiri ndi bu otu ihe kpomkwem no.

Myiri mkipurukwu na-aka mma iji ya eme okwu nkiti n'abughi ilu maobu mgbatı echiche. Myiri juputara n'asusu Igbo maka otutu/ubara olundi e nwere na ya.

Nchocha a kpebiri na e nwere otutu myiri ndi bu otu ihe kpomkwem n'ihe niile etu obula e siri legara ha anya, nga obula ha no, etu obula e siri ji ha kwuo okwu. Ha na-abu myiri otu ihe kpomkwem burukwa ihe ha bu etu obula onodu di n'ahiriokwu. A chroputara na udị myiri ndi a e bu n'uche mee nchocha ka n'onuogu karia udị myiri nke ozø dika anyi siri hu na mkipurukwu ndi e ji maa atu. Nchocha chroputakwara ihe ndi Akidi (2019) chroputara na nchocha o kporo lexical synonyms in Igbo: A denotative appraisal. Nchoputa chikotara na e nwere myiri.

Edensibia

Akidi, F.C. (2019). Synonyms in Igbo: A denotative appraisal. Yet to be published.

Akidi, F.C. (2014). Polysemy in Osina variety of Igbo in *Igbo Scholars international journal*. Volume 1. No June 2014 124-141.

Akponye, O. (2014). *Bilingual dictionary of the Igbo and English language (3rd ed)*. Owerri: Totan publisher.

Alanazi, M. (2017). *The comprehension of synonyms by Saudi EFL learners: Acquisition and pedagogical implications* international journal of Applied linguistics and English Literature volume 6 No. 3. ISSN 2200-3592 (print), ISSN 2200-3452 (online)

Anyanwu, O. (2008). Essentials of semantics in B.M. Mbah and E.E. Mbah (Eds) *History of language and communication: A festschrift in honour of Professor P.A. Nwachukwu* 186-201. Nsukka: Paschal communication.

Ejеле, P.E. (2003). *Semantics, lexical structural relations*. Aba: National institution for Nigerian languages.

Emenanjo, E.N. Umeh, I.O. and Ugorji, J.U. (1990). *Igbo metalanguage (okaasusu Igbo)* Vol. 1. Ibadan : University press.

Igboanusi, H. & Mbah, B.M. (2017). (Eds). *English-Igbo Glossary of HIV, AIDS & Ebola-Related terms*. Ibadan: University press.

Ihejirika, R. (2008). *Readings in English for higher Education*. Owerri: Cel-Bez.

- Iyons, J. (1995). *Linguistic semantics: an introduction*. Cambridge: Cambridge university press.
- Liu, D. (2013). Salience and Construal in the use of synonyms: A study of two sets of near synonymous nouns. *Cognitive linguistic*, 24, 67-113.
- Mbah, B.M., Mbah, E.E.; Ikechukwu, E.S.; Okeke, C.O.; Nweze, I.M., Ugwuona, C.N.; Akaeze, C.M.; Onu, J.O.; Eze, E.A.; Prezi, G.O. & Odii, B.C. (2013). *Igbo Adị Igbo-English, English-Igbo dictionary of linguistics and literary studies*. Nsukka: University of Nigerian press.
- Ndimele, M.O. (1997). *Semantics and the frontiers of communication (2nd ed)*. Port Harcourt: University M & J Grand orbit communication.
- Ndimele, O.M. (2007). *Semantics and the frontiers of communication (3rd ed)*. Port Harcourt: University of Port Harcourt press.
- O'Grady, W. and Archibald J. (2011). *An introduction to contemporary linguistic Analysis (6th ed)*. Toronto: Pearson.
- Okolo, B.A. and Ezikeojiakụ, P.A. (1999). *Introduction to language and linguistics*. Benin city: Mindex.
- Oli, J.M., Nwaozuzu, G.I., & Mbah, B.M. (2013). *English-Igbo medical dictionary*. Nsukka: University of Nigerian press.
- Osuagwu, B.I.N., Dike, G.A., Nwaozuzu, G.I., Nwaogu, V.N. and Okoro, L.C. (1997). *Fundamental of Linguistics*. Owerri: Colon concept.
- Palmer, F.R. (1981). *Semantics*. Cambridge: Cambridge university press.
- The Society for Promoting Igbo Language and Culture (SPILC) (1985). *Okaasusu Igbo, Igbo Metalanguage* Onitsha: Varsity Industrial press.
- Quine, W.V. (1951). Two dogmas of empiricism. *Philosophical review*, 60, 20-43.
- Saeed, J. (2003). *Semantic*. Kundli: Blackwell.
- Schotter, E.R. (2013). Synonyms provide semantic preview Benefit in English. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/pmc3859233/> retrieved 5/3/2019 4.46pm. doi:10.1016/j.jml.2013-09-002.